

Právní omezení v udělování svátosti smíření v CCEO a CIC*

Damián Němec

Tento příspěvek reaguje na vyhlášení roku milosrdenství (2015–2016) jako mimořádného svatého roku, zvláště na mimořádná pověření daná v tomto roce všem zpovědníkům pro oblast hříchů vyhrazených místnímu ordináři.

První kapitola popisuje samotné vyhlášení roku milosrdenství a mimořádné pravomoci dané zpovědníkům.

Druhá kapitola představí historický vývoj otázky vyhrazení hříchů vyšší autoritě jak na Východě, tak na Západě. V návaznosti na ni prezentuje třetí kapitola vývoj kanonickoprávní regulace vyhrazení hříchů v rámci kodifikace západního kanonického práva, a to jak v *Kodexu kanonického práva* promulgovaného roku 1917 (dále jen „CIC/1917“), tak v *Kodexu kanonického práva* promulgovaného roku 1983 (dále jen „CIC/1983“); čtvrtá kapitola pak totéž pro oblast východního práva, což bylo završeno promulgací *Kodexu kánonů východních církví* roce 1990 (dále jen „CCEO“). V těchto kapitolách jsou představeny v originálním znění i českém překladu méně známé a obtížněji dostupné texty jak z oblasti starší církevní legislativy, tak z dokumentů rekodifikačních prací.

Pátá kapitola se soustředí na výklad mimořádných pravomocí daných zpovědníkům v České republice, vycházejíc ze srovnání dvou způsobů vyhrazení hříchů.

Šestá kapitola se poněkud vymyká striktně odbornému textu: představuje autorovy osobní úvahy a podněty ve věci vyhrazení hříchů a jeho významu včetně návrhů na úpravu současné západní kanonické legislativy.

---

* Studie vznikla v rámci grantového úkolu IGA_CMTF_2015_003 „25 let od promulgace CCEO“.

1. VYHLÁŠENÍ ROKU MILOSRDENSTVÍ, MIMOŘÁDNÉ PRAVOMOCI ZPOVĚDNÍKŮM

Papež František oznámil vyhlášení roku milosrdenství jako mimořádného svatého roku pro období 8. prosince 2015 (slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie) až 20. listopadu 2016 (slavnost Ježíše Krista Krále) během své homilie v rámci konání kající bohoslužby spojené s individuálním udílením svátosti pokání v pátek 3. postního týdne dne 13. března 2015, již otevřel iniciativu „24 hodin pro Pána“ navrženou Papežskou radou pro novou evangelizaci – a tuto radu pověřil koordinací aktivit mimořádného jubilejního roku.¹

Slavnostní vyhlášení se konalo na Bílou neděli neboli neděli Božího milosrdenství dne 12. dubna 2015 v rámci slavení nešpor přečtením papežské buly *Misericordiae vultus*, vyhlášující oficiálně mimořádný svatý rok milosrdenství.² V č. 17 této buly papež hovoří důrazně o poslání zpovědníků a ohlašuje záměr vyslat od postní doby roku 2016 misionáře milosrdenství, kněze vybavené fakultou snímat *in foro interno* papežské rezerváty.

V rámci bezprostřední přípravy poslal 1. září 2015 papež František list předsedovi Papežské rady pro novou evangelizaci, v němž se dotýká jak záměru vyslat misionáře milosrdenství, tak velmi výrazně ochrany lidského života a ohlašuje, že je všem zpovědníkům dána pro svatý rok milosrdenství mimořádná fakulta sejmout biskupský rezervát pro úmy-

¹ NEWS.VA, „Celebrazione della Penitenza presieduta dal Santo Padre Francesco,“ <http://www.news.va/it/news/242998> [zveřejněno 13. 3. 2015, cit. 20. 2. 2016]. Srov. NEWS.VA, „Informazioni per i mass media in occasione dell’annuncio del ‘Giubileo della Misericordia’,“ <http://www.news.va/it/news/243003> [zveřejněno 13. 3. 2015, cit. 20. 2. 2016].

² NEWS.VA, „Consegna e lettura della bolla di indizione del giubileo straordinario della misericordia – Tempo di risveglio [2015-04-13 L’Osservatore Romano],“ <http://www.news.va/it/news/242998> [zveřejněno 13. 4. 2015, cit. 20. 2. 2016]. PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA PROMOZIONE DELLA NUOVA EVANGELIZZAZIONE, „Giubileo della Misericordia, Bolla di indizione del Giubileo della Misericordia *Misericordiae Vultus* (11. 4. 2015),“ <http://www.im.va/content/gdm/it/giubileo/bolla.html> [zveřejněno 13. 4. 2015, cit. 20. 2. 2016]; český překlad buly: „Bula *Misericordiae vultus* (Tvář milosrdenství), kterou papež František vyhlásil mimořádný svatý rok milosrdenství,“ *ACTA České biskupské konference* 10 (2015): 140–161.

slný hřích umělého potratu (v českém překladu „pravomoc udělit rozhřešení od hřichu potratu“).³

V návaznosti na tato papežská prohlášení zveřejnily mimořádné pověření zpovědníků také některé české a moravské diecéze, a to buď v aktech kurie, anebo cestou pastýřského listu diecézního biskupa k 1. neděli adventní 29. listopadu 2015, byť ne zcela shodným způsobem. Zatímco v pastýřském listu litoměřického biskupa Jana Baxanta je použita formulace: „Všem zpovědníkům pro tento Svatý rok dávám právo rozhřešit hříchy vyhrazené biskupovi,“ v pastýřském listu arcibiskupa olomouckého se praví: „Všichni zpovědníci mají pro tento rok právo rozhřešit hříchy vyhrazené biskupovi,“ a v aktech kurie arcidiecéze olomoucké se píše: „Pro Svatý rok udělil papež všem kněžím mimořádnou fakultu rozhřešovat biskupské rezerváty.“⁴

Stále se tu tedy opakují formulace hovořící o hříších vyhrazených biskupovi, což bezprostředně vede k výkladu, že se jedná o hříchy, od nichž má pravomoc rozhřešit pouze diecézní biskup.

2. SHRNUTÍ HISTORICKÉHO VÝVOJE VYHRAZENÍ ZÁVAŽNĚJŠÍCH HŘÍCHŮ DO 19. STOLETÍ

2.1 Shrnutí vývoje východní disciplíny

V případech východní disciplíny vyhrazených hříchů máme jen v omezené míře co do činění s legislativními texty, nýbrž v drtivé většině se spisy církevních Otců a význačných teologů.

³ PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA PROMOZIONE DELLA NUOVA EVANGELIZZAZIONE, „Lettera di Papa Francesco al Venerato Fratello Mons. Rino Fisichella, Presidente del Pontificio Consiglio per la Promozione della Nuova Evangelizzazione, con la quale si concede l'indulgenza in occasione del Giubileo straordinario della misericordia (1. 9. 2015),“ <http://www.im.va/content/gdm/it/giubileo/lettera.html> [zveřejněno 1. 9. 2015, cit. 20. 2. 2016]; český překlad: „List papeže Františka předsedovi Papežské rady pro novou evangelizaci před blížícím se mimořádným svatým rokem milosrdenství,“ *ACTA České biskupské konference* 10 (2015): 175–177.

⁴ BISKUPSTVÍ LITOMĚŘICKÉ, „Pastýřský list biskupa Jana Baxanta na 1. neděli adventní 2015,“ <http://www.dltm.cz/pastyrsky-list-na-1-nedeli-adventni-2015> [zveřejněno 1. 12. 2015, cit. 21. 2. 2016]; „Pastýřský list advent 2015,“ *Acta Curiae Archiepiscopalis Olomouensis*, 2015, č. 9 (27. 10. 2015), Příloha č. 1.

Naprosto zásadním pro chápání východní tradice je spor trvající celá tři prvá staletí křesťanství: zda a nakolik je přípustné odpuštění závažných hříchů, jichž se člověk dopustí po svém křtu. Po překonání rigoristických snah a po přijetí umírněného řešení (také zásahem papežské autority) je míra a způsob odpuštění závažných hříchů dále diskutována na partikulárních synodách a rozpracována církevními Otcí, přičemž tu sehrál významnou roli vyrovnaný postoj sv. Jana Zlatoústého.⁵

Otázka vyhrazených hříchů však nikdy nebyla v prvním tisíciletí projednávána na ekumenickém koncilu, a tak pro ni v této době nebyla stanovena všeobecně přijímaná a závazná legislativa; přesto se na základě přijímaného učení církevních Otců a partikulárních synod na Východě ustálila tradice počítající s vyhrazením odpuštění závažnějších hříchů vyšší autoritě.

Po roce 1054 nebyla stanovena další všeobecně závazná legislativa pro východní církve především z důvodu jejich decentralizace.⁶

2.2 Shrnutí vývoje západní disciplíny

Na křesťanském Západě dlouho přetrvávala praxe veřejného pokání za zvlášť závažné hříchy až do počátku středověku a pokračovala – v 1. tisíciletí paralelně a místy spojeně s diskusí s křesťanským Východem – debata ohledně závažnějších hříchů a podmínkách jejich odpustitelnosti jak na úrovni církevních Otců a teologů, tak na úrovni partikulárních synod. Přitom zřetelně převládala mírnější praxe s výjimkou konce starověku v Hispánii, kde partikulární synody preferovaly rigorózní praxi – striktní pojetí se však na Západě neprosadilo.⁷

Zakotvení všeobecně závazné praxe vyhrazení závažnějších hříchů v církevní legislativě však spadá až do 2. tisíciletí. Nejstarší normu lze vystopovat v 22. kánonu partikulární synody v Londýně konané

⁵ Vinson JOSEPH, *Reserved Sins According to the CCEO and Latae Sententiae Censures According to the CIC in Relation to the Sacrament of Penance: A Comparative Juridical and Pastoral Analysis*, Fribourg/Freiburg: University of Fribourg, 2015, s. 59–67.

⁶ Také celá desetiletí připravovaný všepřavoslavský koncil nedošel plného naplnění: Ačkoli se konal v červenci 2016, některé pravoslavné církve, zvláště velmi početný moskevský patriarchát, se na něm odmítly účastnit, a proto žádné závěry tohoto shromáždění nemohou být právně závazné.

⁷ JOSEPH, *Reserved Sins*, s. 51–53. 59–69.

roku 1102, jejíž text byl s malými úpravami převzat do univerzální legislativy kánonom 15 vydaným roku 1139 na 2. lateránském koncilu:⁸

15. Item placuit ut si quis, suadente diabolo, huius sacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum vel monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiacet et nullus episcoporum illum praesumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec apostolico conspectui praesentetur et eius mandatum suscipiat. [...]

15. Také došlo zalíbení, aby byl svázán vyobcováním, kdo by naváděn ďáblem upadl do takového zločinu svatokrádeže, že by násilně vložil ruce na klerika či mnicha, takže by si žádný biskup neosoboval jej rozhřešit, ne-li v nebezpečí hrozící smrti, dokud by se nedostavil k apoštolskému (stolci pro) posouzení a nepřijal jeho rozhodnutí. [...]

Následně byly kanonisty vypracovávány – s odvoláním na závažnost hříchu – různé, často dosti obsáhlé katalogy hříchů, jejichž rozhřešení má být vyhrazeno biskupovi či dokonce papeži; některé z těchto textů našly své echo v Graciánově dekretu a dalších částech budoucího *Corpus iuris canonici*.⁹ V rámci potřebné církevní reformy se také touto otázkou zabýval Tridentský koncil během XIV. zasedání a včlenil ji do pojednání *Doctrina de sanctissimis poenitentiae et extremae unctionis sacramentis* (25. 11. 1551):¹⁰

CAPUT VII.
DE CASUUM RESERVATIONE

Quoniam igitur natura et ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit et verissimum esse synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet iurisdictionem. Magnopere vero ad christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis patribus nostris visum est, ut atrociora quaedam et graviora crimina non a quibusvis, sed

HLAVA 7.
O VYHRAZENÍ JISTÝCH PŘÍPADŮ

Protože povaha a důvod soudního řízení vyžaduje, aby rozsudek byl vynesен pouze vůči podřízeným, panovalo v Boží církvi vždy přesvědčení (a tato synoda je jako pravdivě potvrzuje), že nemá mít žádnou platnost takové rozhřešení, které kněz pronesl vůči tomu, vůči komu nemá řádnou nebo přenesenou pravomoc. Naším přesvatým Otcům se pak zdálo, že velice přináleží k disciplíně křesťanského lidu, aby některé hrubé a těžké zločiny nebyly rozhřešovány od kterýchkoli, nýbrž jen od

⁸ Tamtéž, s. 69–70; *Conciliorum Oecumenicorum Decreta a cura dell'Istituto per le scienze religiose, edizione bilingue*, druhé vydání, Bologna: Edizioni Dehonianae, 2002, s. 200 (překlad autora článku).

⁹ JOSEPH, *Reserved Sins*, s. 70–72.

¹⁰ *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, s. 708. 713; Ignác Antonín HRDINA, *Dokumenty Tridentského koncilu, latinský text a překlad do češtiny*, Praha: Krystal OP, 2015, s. 110–111. 120. Nechtěje zasahovat do překladu, ponechávám v něm slovo „synoda“ v ženském rodu, ačkoli je jinak užívám v mužském rodu „synod“.

a summis dumtaxat sacerdotibus absolventur, unde merito pontifices maximi pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita causas aliquas criminum graviiores suo potuerunt peculiari iudicio reservare.

Nec dubitandum est, quando omnia quae a Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem episcopis omnibus in sua cuique dioecesi, in aedificationem tamen, non in destructionem liceat pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes auctoritate, praesertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem consonum est divinae auctoritati non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere.

Verumtamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt; extra quem articulum sacerdotes cum nihil possint in casibus reservatis, id unum poenitentibus persuadere nitantur, ut ad superiores et legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedant.

CANONES
DE SANCTISSIMO POENITENTIAE
SACRAMENTO

Can. 11. Si quis dixerit, episcopus non habere ius reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quominus sacerdos a reservatis vere absolvat: a. s.

Texty Tridentského koncilu svědčí o jasné vůli církve, aby pro závažnější hříchy byla uplatněna přísnější disciplína, byť je patrné, že se tu spojuje hledisko samotné povahy hříchů i jejich trestněprávních důsledků. Z hlediska zániku vyhrazení je tu užita přísnější formulace *in articulo mortis* oproti formulí 2. lateránského koncilu *in periculo mortis*.

nejvyšších kněží. Proto Nejvyšší velekněží mohli právem v důsledku vrcholné moci, jež jim byla odevzdána nad celou církví, vyhradit svému zvláštnímu soudu některé závažnější druhy zločinů.

A nelze pochybovat, že když všechno, co je od Boha, je uspořádané, že totéž musí být dovoleno všem biskupům, každému v jeho diecézi, k podpoře vzrůstu, nikoli úpadku, a to pro moc odevzdanou jim nad ostatními nižšími kněžími, především pokud jde o záležitosti, s nimiž je spojen trest exkomunikace. A že tato rezervace deliktů, tak jak je to v souladu s božskou mocí, nemá účinky jen ve vnější obci, nýbrž také před Bohem.

Abyste však někdo kvůli takové rezervaci navěky nezahynul, vždy se v téže církvi s láskou zachovávalo, že pro případ smrti žádná rezervace neplatí. A proto všichni kněží mohou kterékoli kajícíky rozhřešovat od jakýchkoli hříchů a censur. Mimo tento případ, když kněží v rezervovaných případech nemohou činit nic, ať se aspoň snaží přesvědčit kajícíky, aby se s prosbou o dobrodiní rozhřešení obrátili na představené a řádně ustanovené soudce.

KÁNONY
O SVATÉ SVÁTOSTI POKÁNÍ

Kán. 11. Kdo by prohlásil, že biskupové nemají právo vyhradit si případy [hříchů], leda pro vnější obor řízení, a proto že vyhrazení takových případů nebrání tomu, aby kněz od vyhrazených [hříchů] skutečně rozhřešil, ten nechť je vyobcován.

3. DISCIPLÍNA VYHRAZENÝCH HŘÍCHŮ V ZÁPADNÍCH KODEXECH KANONICKÉHO PRÁVA

3.1 *Kodex kanonického práva z roku 1917*

Legislativa Tridentského koncilu našla své uplatnění také v období kodifikovaného práva, a to velmi výrazně v prvním kodexu kanonického práva promulgovaném roku 1917:¹¹

CAPUT II.

De reservatione peccatorum

Can. 893. – § 1. Qui ordinario iure posunt audiendi confessiones potestatem concedere aut ferre censuras, possunt quoque, excepto Vicario Capitulari et Vicario Generali sine mandato speciali, nonnullos casus ad suum avocare iudicium, inferioribus absolvendi potestatem limitantes.

§ 2. Haec avocatio dicitur reservatio casuum.

§ 3. Quod attinet ad reservationem censurarum, servetur praescriptum can. 2246, 2247.

Can. 894. – Unicum peccatum ratione sui reservatum Sanctae Sedi est falsa delatio, qua sacerdos innocens accusatur de crimine sollicitationis apud iudices ecclesiasticos.

Can. 895. – Locorum Ordinarii peccata ne reservent, nisi, re in Synodo dioecesis discussa, vel extra Synodum auditis Capitulo cathedrali et aliquot ex prudentioribus ac probatoribus suae dioecesis animarum curatoribus, vera reservationis necessitas aut utilitas comprobata fuerit.

HLAVA II.

Výhrada hříchů

Kán. 893. – § 1. Ti, kdož mohou řádnou pravomocí udílet zpovědní moc anebo vynášet censury, mohou též, s výjimkou kapitulního vikáře a generálního vikáře bez zvláštního zmocnění, posunout některé případy před svůj soud, omezující tak nižším zpovědníkům moc absolverovat.

§ 2. Toto posunutí se zove výhrada případů.

§ 3. Co se týče výhrady censur, platí předpis kán. 2246 a 2247.

Kán. 894. – Jediný hřích, vyhrazený sám o sobě Svatému Stolci, je falešné udání, jímž se nevinný kněz obviňuje u církevních soudů ze zločinu sollicitace.

Kán. 895. – Místní ordináři si smějí vyhradit hříchy jen tehdy, prokáže-li se opravdová nutnost anebo užitečnost výhrady po probrání věci na diecéšní synodě nebo mimo synodu po vyslechnutí katedrální kapituly a několika rozumnějších a osvědčenějších duchovních správců jejich diecése.

¹¹ *Překlad kodexu kanonického práva*, pořídil prof. JUDr. František Kop se spolupracovníky, úvod prof. ThDr. Jaroslav Michal; přepis překladu kodexu kanonického práva z roku 1917, Brno: Diecézní soud v Brně, 2009, s. 364–366. Nechtěje zasahovat do překladu, opět ponechávám v něm slovo „synoda“ v ženském rodu, ačkoli je jinak užívám v mužském rodu.

Can. 896. – Inter Superiores religionis clericalis exemptae unus Superior generalis, et in monasteriis sui iuris Abbas, cum proprio cuiusque Consilio, peccata, ut supra, subditorum reservare possunt, firmiter praescripto can. 518, § 1, 519.

Can. 897. – Casus reservandi sint pauci omnino, tres scilicet vel, ad summum, quatuor ex gravioribus tantum et atrocioribus criminibus externis specificiter determinatis; ipsa vero reservatio ne ultra in vigore maneat, quam necesse sit ad publicum aliquod inolitum vitium extirpandum et collapsam forte christianam disciplinam instaurandam.

Can. 898. – Prorsus ab iis peccatis sibi reservandis omnes absterneant quae iam sint Sedi Apostolicae etiam ratione censurae reservata, et regulariter ab iis quoque quibus censura, etsi nemini reservata, a iure imposita sit.

Can. 899. – § 1. Statutis semel reservationibus quas vere necessarias aut utiles iudicaverint, curent locorum Ordinarii ut ad subditorum notitiam, quo meliore eis videatur modo, eadem deducantur, nec facultatem a reservatis absolvendi cuivis et passim impertiant.

§ 2. At huiusmodi absolvendi facultas ipso iure competit canonico poenitentiario ad normam can. 401, § 1, et habitualiter impertiat saltem vicariis foraneis, addita, praesertim in locis dioecesis a sede episcopali remotioribus, facultate subdelegandi toties quoties confessarios sui districtus, si et quando pro urgentiore aliquo determinato casu ad eos recurrant.

§ 3. Ipso iure a casibus, quos quoquo modo sibi Ordinarii reservaverint, absolvere possunt tum parochi, alii qui parochorum nomine in iure censentur, toto tempore ad praeceptum paschale adimplendum utili, tum singuli missionarii quo tempore missiones ad populum haberi contingat.

Kán. 896. – Z představených vyňaté kněžské řehole jediné generální představený a ve svéprávných klášterích opat mohou si, každý se svou vlastní radou, vyhradit, jako shora, hříchy svých podřízených, bez újmy předpisu kán. 518, § 1 a 519.

Kán. 897. – Vyhrazovat se má jen zcela málo případů, totiž tři nebo nejvýš čtyři jen z vážnějších a hroznějších zevních zločinů přesně označených; samotná pak výhrada nesmí zůstat v platnosti déle, než je zapotřebí k vyhlazení nějaké veřejné zakořeněné neřesti a k obnově upadlé snad křesťanské kázně.

Kán. 898. – Naprosto necht se všichni zdržují vyhrazovat si ty hříchy, které již jsou vyhrazeny Apoštolskému Stolci, třeba se zřetelem k censuře, a zpravidla též ty, na něž právo ukládá censuru, byť i nikomu nevyhrazenou.

Kán. 899. – § 1. Jakmile se jednou stanoví výhrady, jež místní ordináři uznají za opravdu nutné anebo užitečné, ať se tyto postarají o to, aby vešly ve známost podřízených způsobem, jež uznají za nejvhodnější, a ať neudělují oprávnění absolvovat od vyhrazovaných hříchů komukoli a bez rozdílu.

§ 2. Avšak toto oprávnění absolvovat přísluší již mocí práva kanovníku penitenciáři podle předpisu kán. 401, § 1 a budiž udíleno trvale aspoň venkovským vikářům, při čemž se zejména v místech diecése, vzdálenějších od biskupského sídla, připojí oprávnění přenést je dále na zpovědníky jejich okrsku pokaždé, kdykoli se na ně obrátí pro některý naléhavější označený případ.

§ 3. Již mocí práva mohou od případů, jež si jakýmkoli způsobem vyhradí ordináři, absolvovat jak faráři, nebo jiní, kdož v právu spadají pod název faráři, po celou dobu započítatelnou k splnění velikonočního přikázání, tak i jednotliví misionáři v době, kdy právě konají misie pro lid.

Can. 900. – Quaevis reservatio omni vi caret:

1° Cum confessionem peragunt sive aegroti qui domo egredi non valent, sive sponsi matrimonii ineundi causa;

2° Quoties vel legitimus Superior petitam pro aliquo determinato casu absolvendi facultatem denegaverit, vel, prudenti confessarii iudicio, absolvendi facultas a legitimo Superiore peti nequeat sine gravi poenitentis incommodo aut sine periculo violationis sigilli sacramentalis;

3° Extra territorium reservantis, etiam si dumtaxat ad absolutionem obtinendam poenitens ex eo discesserit.

Kán. 900. – Kterákoli výhrada je zcela bez účinku:

1. Když se zpovídají buď nemocní, kteří nemohou opustit dům, nebo snoubenci za účelem uzavření manželství;

2. kdykoli buď pravoplatný představený odepře absoluční oprávnění požadované pro některý označený případ, nebo podle rozumného úsudku zpovědníkova nelze absoluční oprávnění od pravoplatného představeného požadovat bez vážné újmy pro kajčnicka anebo bez nebezpečí, že bude porušeno zpovědní tajemství;

3. mimo území vyhrazujícího, i když z něho kajčník odejde, aby dosáhl absoluci.

Je zřejmé, že tato legislativa je již zřetelně propracovaná: obsahuje jak jednoznačně regulované vyhrazení hříchů papeži, tak možnost (nikoli nutnost) vyhrazení hříchů místnímu ordináři (tedy ne nutně biskupovi).

Vyhrazení hříchů místnímu ordináři má být realizováno velmi střídmostně (tři, nanejvýše čtyři hříchy), pro velmi závažné a naléhavější vnější zločiny, a nadto pouze na určitou dobu: vždy však ne déle, dokud trvá nutnost vykořenění veřejného zla a obnovení upadlé disciplíny. Přitom je takové vyhrazení vyňato ze samostatné působnosti místního ordináře – záměr jeho stanovení je vázán projednat (pouze projednat, nikoli nechat schválit) na diecézním synodu (který se měl dle kán. 356 *CIC*/1917 konat alespoň jednou za deset let), nebo mimo synod s katedrální kapitulou a zkušenějšími duchovními pastýři diecéze. Vyhrazení má vždy být stanoveno z důvodu nezbytnosti nebo velké užitečnosti.

Mnohem striktněji limitovaná pravomoc k vyhrazení hříchů je svěřena exempním klerickým řádům – v nich směl vyhrazení stanovit pouze generální představený (v případě monastýrů *sui iuris* opat) se svou radou (obvykle se souhlasem své rady), a to pouze vůči sobě podřízeným osobám.

3.2 *Reforma kodexu kanonického práva po 2. vatikánském koncilu*

Otázka vyhrazení hříchů byla diskutována v rámci přípravných prací reformy kodexu kanonického práva. Dokumenty studijních komisí (vy-

dané v časopise *Communicationes*) nedávají podrobné svědectví o diskusi, spíše pouze souhrn jejích závěrů, které projdeme v chronologickém řazení.¹²

Prvním dokladem je zápis ze studijní skupiny *O svátostech* z listopadu 1971,¹³ z něhož pocházejí tři úseky textu vztahující se k námi studovanému tématu.

Nejprve stručný závěr diskuse v komisi:

COETUS STUDIORUM
«DE SACRAMENTIS»
Sessio VIII
(dd. 8-13 novembris 1971 habita)
DISCEPTATIO DE POENITENTIA
(CIC 870-910)

QUAESTIONES ALIQUAE PONUNTUR

2. *De reservatione peccatorum*

Rev.mus Secretarius ad. quaestionem movet de suppressenda reservatione peccatorum ratione sui, et de auferenda omnibus Praelatis infra Romanum Pontificem potestate reservandi peccata «ratione sui». Post disceptationem aliquam conveniunt Consultores suppressendas esse reservationes peccatorum «ratione sui».

Rev.mus tertius Consultor monet ut fiant canones qui observari possunt et executioni mandari possunt.

STUDIJNÍ SKUPINA
„O SVÁTOSTECH“
8. zasedání
(konané ve dnech 8.–13. listopadu 1971)

ROZPRAVA O POKÁNÍ
(CIC kán. 870–910)

JINÉ POLOŽENÉ OTÁZKY

2. *Vyhrazení hříchů*

Sekretář pokládá otázku ohledně zrušení vyhrazení hříchů *ratione sui* a odnětí pravomoci vyhradit hříchy „ratione sui“ všem prelátům nižším než římský papež. Po určité rozpravě se konzultori shodli na tom, že vyhrazení hříchů „ratione sui“ má být zrušeno.

Třetí konzultor připomíná, aby byly vytvářeny takové kánony, které mohou být dodržovány a jejichž provedení může být nařizováno.

Z téhož zasedání pochází k tomuto tématu delší text, obsahující více samotnou argumentaci:

DISCEPTATIO DE POENITENTIA
(CIC 870-910)

Caput II

DE RESERVATIONE PECCATORUM

Rev.mus secundus Consultor scribit in voto sequentes suggestiones: «Circa

ROZPRAVA O POKÁNÍ
(CIC kán. 870–910)

Hlava II

VYHRAZENÍ HŘÍCHŮ

Druhý konzultor napsal ve svém vótu tyto podněty: „Ohledně této materie si

¹² Časopis *Communicationes* je vydáván od roku 1969 a jeho vydávání dosud pokračuje. Každoročně jsou vydávány dva svazky označované jako č. 1 a č. 2 s průběžným číslováním stran v ročníku.

¹³ „Coetus studiorum ‚De sacramentis‘, Sessio VIII, dd. 8–13 Novembris 1971 habita,“ *Communicationes* 31 (1999): 257–258. 273–274. 312 (překlad autora článku).

hanc materiam audeo ponere quaestionem praevis, scilicet de utilitate harum reservationum ‚ratione sui‘ (non ‚ratione censurae‘). Omnibus fatentibus, ni fallor, haec reservationes non sunt poenales. Adestne ratio ad eas stabiendas alia ex causa? Nec obliviscendum est has reservationes magis odiosas esse quam illas quae procedunt ex censuris; nam hic ignorantia non excusat. Ex alia parte can. 899 § 3 et can. 900 reservationes valde limitant. Meo iudicio adsunt hic veluti contradictoria criteria, severitatis scilicet et lenitatis, quin concretae solutiones satisfactoriae appareant. Meo iudicio prius disceptari debet utrum hae reservationes retinendae sint necne. Puto quod satis esset servare reservationes poenales ratione censurae. Sed si hae, sc. ratione sui, servantur, tunc principia recognosci debent».

Aestimatur et Rev. mus Secretarius ad. sufficere possibilitatem reservationis ratione censurae.

Rev. mus primus Consultor suggerit ut reservatio peccatorum ratione sui supprimatur et peccata sint reservata tantum ratione censurae. Omnes consentiunt.

Intervenit in disputatione Rev. mus Secretarius ad. qui legit textum a Periodico *Communicationes* (vol. II, n. 1, 1970) p. 99 ss. ubi dicitur:

«Itaque totum ius poenale ad externum tantum forum limitatum est, christianae misericordiae maximum datus est locus, pastorales rationes summopere promotae sunt atque totis viribus curatum ut punitio iis numquam noceat, et ut humanae personae dignitas et iurium tuitio omnino observentur».

dovolují položit předběžnou otázku, a to o užitečnosti oněch vyhrazení ‚ratione sui‘ (nikoli ‚ratione censurae‘). Všem je, pokud se nemýlím, zřejmé, že tato vyhrazení nejsou trestní povahy. Existuje nějaký jiný důvod pro jejich zakotvení? Nelze zapominat, že vůči těmto vyhrazením je větší odpor než vůči vyhrazením vycházejícím z nápravných trestů; zde totiž neznalost neomlouvá. Na druhé straně jsou vyhrazení velmi omezena kánony 899 § 3 a 900. Mám za to, že tu jsou protichůdná kritéria, a to přisnosti a mírnosti, aniž by se konkrétní řešení jevila jako dostatečná. Mám za to, že se musí nejprve rokovat, zda tato vyhrazení mají být ponechána, anebo ne. Domnívám se, že by bylo dostatečné zachovat vyhrazení z důvodu nápravného trestu. Pokud se ale tato vyhrazení, tj. ratione sui, zachovávají, je třeba přezkoumat jejich principy.“

Sekretář soudí, že postačuje možnost vyhrazení z důvodu nápravného trestu.

První konzultor navrhuje, aby vyhrazení hříchů z důvodu jejich povahy bylo zrušeno a aby hříchů byly vyhrazeny pouze z důvodu nápravného trestu. Všichni souhlasí.

Do rozpravy zasáhl sekretář, který přečetl text z periodika *Communicationes* (sv. II, č. 1, 1970), kde se na s. 99 říká:

„Takže se celé trestní právo omezuje pouze na vnější fórum a dává se co největší prostor křesťanskému milosrdenství, v co největší míře jsou podporovány pastorační důvody, a vši silou se pečuje o to, aby jim udílení trestů nikdy nebylo na škodu a aby byla zcela zachována důstojnost lidské osoby a dodržování práv.“

In alio loco dicitur:

«Quod vero ad censuras attinet, complura mutata sunt, praesertim ut mitius, in hac quoque re, fieret ius poenale canonicum.

Nam in primis poenae cessatio, si lex posterio legem vel saltem poenam tollat, statuitur etiam si agatur de censuris iam contractis (can. 4, contra CIC can. 2226 § 3); item recursus adversus decretum censuras irrogans statuitur habere effectum suspensivum (can. 56 § 3), idemque statuendum erit de appellatione adversus sententiam.

Quo autem melius externum et internum forum, quatenus fieri possit, distinguatur, proponitur ut aboleatur vetitum recipiendi sacramentalem peccatorum absolutionem, quod iure vigenti «ex excommunicatione et interdicto personali consequitur; itemque in schemate praetermissae sunt normae quae vetant sacramentalia recipere et normae quae sunt in CIC can. 2262.

Abolita est possibilitas irrogandi vel declarandi censuram ad ignotum delinquentem (can. 51), cum iudicium ferre sine sufficienti probatione et cognitione de imputabilitate deque subiectivo delicti elemento non videatur probandum.

Suppressae sunt censurae in communatate, itemque interdictum generale; abolita est distinctio inter excommunicatos toleratos et vitandos; et generatim uniuscuiusque censurae effectus mitiores effecti sunt et magis perspicuae exprimuntur.

Itaque, secundum Schema legislationis de iure poenali recognitae, poenae ecclesiasticae in foro externo, sociali, contrahuntur; censurae quae reservantur – rarae sunt omnino et de singulis poenis statuitur, si adest reservatio – solum forum externum respiciunt; in foro conscientiae a peccatis tantum absolvitur».

Na jiném místě se říká:

„Ohledně nápravných trestů se velmi mnoho změnilo, především aby v této záležitosti bylo trestní právo mírnější.

Především je stanoven zánik trestu, jestliže pozdější zákon zruší [trestní] zákon nebo alespoň trest, i pro již nastalé tresty (kán. 4, proti CIC kán. 2236 § 3 [*soudce nesmí prominout již vynesený trest, pokud ze svého úřadu aplikoval trest stanovený vyšší autoritou – pozn. překl.*]); také je stanoveno, že rekurs proti dekretu ukládajícímu trest má odkladný účinek (kán. 56 § 3) a také bude stanoveno odvolání proti rozsudku.

Abý se lépe, nakolik je to možné, odlišil vnější a vnitřní obor, je navrženo zrušení zákazu přijmout svátostné odpuštění hříchů, které dle platného práva vyplývá „z exkomunikace a osobního interdiktů; také jsou ve schématu vypuštěny normy, které zakazují přijímat svátostiny, a normy obsažené v CIC kán. 2262 [*exkomunikovaný je vyňat z odpustků, přímlov a veřejných modliteb církve – pozn. překl.*].

Je zrušena možnost uložit nebo úředně vyhlásit nápravný trest vůči neznámému pachateli (kán. 51), protože se nejvíce možné vynést rozsudek bez dostatečného prokázání a rozeznání přičitatelnosti a subjektivní stránky trestného činu.

Jsou zrušeny nápravné tresty postihující společenství, taktéž všeobecný interdikt; je odstraněno rozlišování mezi exkomunikovanými, které lze tolerovat a jimž je třeba se vyhnout; všeobecně jsou poníženy důsledky každého nápravného trestu a jsou vyjádřeny přehledněji.

Taktéž se podle revidovaného schématu legislativy trestního práva církevní tresty stanoví ve vnější, sociální oblasti; vyhrazené nápravné tresty – ať jsou zcela výjimečné a stanoveny pro jednotlivé trestné činy, a pokud je vyhrazen – týká se pouze vnějšího oboru; ve vnitřním oboru se odpouští pouze hříchy.“

Rev.mus tertius Consultor declarat quod, si ita res sese habet, canon novus debet fieri de subiecto poenitentiae, in quo dici debet quod poenitens non potest absolvi, in casu falsae declarationis, nisi retractaverit.

Rev.mus Secretarius ad. animadvertit idem dici posse de delatione aliorum peccatorum et ideo formulam latiore requiri.

Rev.mus tertius Consultor declarat casum can. 894 urgendum esse, quia est solus casus in quo nequit sese defendere sacerdos.

Alii omnes canones Capituli II cadunt.

Výsledek jednání je znovu zmíněn při projednávání nově redigovaných kánonů:

Caput I

DE SACRAMENTI POENITENTIAE MINISTRO

DISCEPTATIO DE NOVA
REDACTIONE CANONUM
[«DE POENITENTIA»] A REV.MO SE-
CRETARIO AD. PROPOSITA

Can. 23

Textus placet omnibus uti est.

Ad caput quod attinet de reservatione peccatorum omnes Consultores in ultima sessione convenerunt ut supprimatur.

Rev.mus Secretarius ad. petit utrum tenenda sit possibilitas reservationis peccatorum «ratione sui» pro Episcopis necne.

Concordant omnes ut haec possibilitas reservationis pro Episcopis supprimatur.

Třetí konzultor prohlašuje, že pokud se věc má takto, musí být vytvořen nový kánon ohledně kajčnicka, v němž se musí říci, že není dovoleno rozhřešit kajčnicka v případě falešného obvinění [ze sollicitace], pokud by je neodvolal.

Sekretář poznamenává, že totéž je možno říci o udání jiných hříchů, a proto je třeba širší formulace.

Třetí konzultor prohlašuje, že je třeba naléhat na případ dle kán. 894 [obvinění ze sollicitace – pozn. překl.], neboť je to jediný případ, kdy se kněz nemůže hájit.

Ostatní kánony hlavy II padají.

Hlava I

UDĚLOVATEL SVÁTOSTI POKÁNÍ

ROZPRAVA O NOVÉ REDAKCI
KÁNŮNŮ [„O POKÁNÍ“]
KONANÁ NA NÁVRH SEKRETÁŘE

Kán. 23

Všichni schvalují text v předloženém znění.

Ve věci vyhrazení hříchů se na posledním zasedání všichni konzultori shodli, aby bylo zrušeno.

Sekretář žádá vyjádření, zda má být biskupům ponechána možnost vyhrazení hříchů „ratione sui“, anebo nikoli.

Všichni se shodují, aby tato možnost vyhrazení pro biskupy byla zrušena.

Od roku 1972 byla zpracovávána ucelená schémata nového kodexu a rozesílána k připomínkovému řízení.¹⁴ Shrnutí připomínek a jejich vyřazení bylo publikováno roku 1981 a týkalo se také našeho tématu.¹⁵

¹⁴ Heribert SCHMITZ, „Codex Iuris Canonici,“ in *Lexikon des Kirchenrechts*, Freiburg – Basel – Wien: Herder, 2004, sl. 156.

Ad can. 921

II. *Ad § 2:*

4. *Affirmetur principium reservationis peccatorum (Card. Siri).*

R. Reservatio peccatorum suppressa fuit, rogante praesertim Sacra Poenitentiaria, cum minus utilis videatur et sufficiens provideri possit per censuras. Huiusmodi suppressio amplius invenit favorem in consultatione.

Reservatio non debet proinde iterum introduci.

Ke kán. 921

II. *K § 2:*

4. *Ať je potvrzena zásada vyhrazení hříchů (kard. Siri).*

Odp. Vyhrazení hříchů bylo zrušeno především na žádost Posvátné penitenciárie, neboť se nejevilo dost užitečné a vyhrazení může být dostatečně zajištěno z důvodu nápravného trestu. Takového zrušení došlo rozsáhlého souhlasu v rámci konzultací.

Proto nemá být vyhrazení znovu zaváděno.

Je zjevné, že přípravné práce vedly k rozhodnutí o zrušení vyhrazení hříchů pro jejich povahu (*ratione sui*) jak pro jejich vyjití z užívání (*desuetudo*), tak i z důvodu, že se zdá být dostatečné vyhrazení hříchů v důsledku nápravného církevního trestu (*ratione censurae*).¹⁶

3.3 *Kodex kanonického práva z roku 1983*

Vzhledem k průběhu a vyznění redakčních prací na reformě kodexu kanonického práva po 2. vatikánském koncilu se proto nelze divit, že v Kodexu kanonického práva promulgovaném v roce 1983 se neobjevují obecné předpisy pro vyhrazení hříchů pro jejich povahu – a to v jako první (a dosud jediné) závažné sbírce kanonického práva katolické církve.

Přesto lze uvést dva příklady analogické k vyhrazení hříchů, které však akcentují morální, nikoli právní aspekt:¹⁷

¹⁵ PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Relatio complectens synthesis animadversionum ab em. mis atque exc. mis patribus commissionis ad novissimum schema Codicis iuris canonici exhibitarum, cum responsionibus a secretaria et consultoribus datis*, Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1981, s. 229–231, výňatky (překlad autora článku).

¹⁶ Uvedené rozlišení je komentováno v tomto příspěvku v kapitole 5. „Interpretace mimořádných pravomocí pro zpovědníky v roce milosrdenství“.

¹⁷ José María DÍAZ MORENO, „Penitencia: Supresiones y modificaciones,“ in *Diccionario de Derecho Canónico*, druhé vydání, Madrid: Tecnos, 2000, s. 515; latinský text kodexu i český překlad jsou vzaty z *Kodexu kanonického práva*, Praha: ZVON, 1994, XXIII + 814 s.

Can. 977 – Absolutio complicitis in peccato contra sextum Decalogi praeceptum invalida est, praeterquam in periculo mortis.

Can. 982 – Qui confitetur se falso confessarium innocentem apud auctoritatem ecclesiasticam denuntiasset de crimine sollicitationis ad peccatum contra sextum Decalogi praeceptum, ne absolvatur nisi prius falsam denuntiationem formaliter retractaverit et paratus sit ad damna, si quae habeantur, reparanda.

Kán. 977 – Rozhřešení spoluvíníka hříchu proti šestému přikázání Desatera je neplatné, kromě případu nebezpečí smrti.

Kán. 982 – Kdo se vyznává, že nepravdivě oznámil církevnímu představenému nevinného zpovědníka jako pachatele svádění ke hříchu proti šestému přikázání Desatera, bude rozřešen až potom, když formálně odvolá nepravdivé oznámení a je ochoten napravit škodu, jestliže vznikla.

4. VYHRAZENÍ HŘÍCHŮ VE VÝCHODNÍ KODIFIKACI

4.1 Příprava východního kodexu kanonického práva v 1. polovině 20. století

Kodex kanonického práva určený pro východní katolické církve byl připravován ve 20. století dvakrát: nejprve v první polovině 20. století, podruhé po 2. vatikánském koncilu.

První příprava probíhala od roku 1926 do roku 1958, kodex byl vyhlášen po částech v letech 1949–1957, takto byly promulgovány tři pětiny připraveného textu. Pro naše téma relevantní část pojednávající o svátostech a církevních trestech byla připravena k promulgaci v roce 1959, ale papež Jan XXIII. se ji rozhodl nepromulgovat vzhledem k úmyslu svolat ekumenický koncil – tato část legislativy tedy nikdy nebyla právně relevantní.

Obecně lze konstatovat, že projekt prvního východního kodexu kanonického práva byl ve svém obsahu velmi poplatný západní legislativě v CIC/1917,¹⁸ což jistě platilo i o nepromulgovaných kánonech trestního práva.

¹⁸ Jiří DVOŘÁČEK, *Východní kanonické právo: Úvod do studia*, Praha: Apoštolský exarchát řeckokatolické církve a Institut sv. Kosmy a Damiána, 2014, s. 22–26.

4.2 Příprava východního kodexu kanonického práva po 2. vatikánském koncilu

Příprava nového východního kodexu probíhala od roku 1972. Dle zadání schváleného papežem Pavlem VI. měl být tento kodex daleko zřetelněji orientován na zachování specifík východních katolických církví a na pastorační praxi.¹⁹ Materiály přípravných komisí byly postupně vydány v časopisu *Nuntia*, takže jsme takto opět schopni v omezené míře sledovat vývoj námi sledované kanonické úpravy.²⁰

Jako přípravný materiál byl nejprve (zvl. péčí Ivana Žužeka S.J.) připraven text shrnující dosavadní legislativní tradici východních katolických církví a opatřený odkazy na zdroje. Pro nás jsou relevantní texty k připravovaným kánonům 137 a 138.²¹ Je nutno podotknout, že odkazy na západní kodex se týkají *CIC/1917*:

Can. 137 (cfr. CIC cann. 893, 895-899)

Peccata ratione sui uni reservare Apostolicae Sedi competit, suppressa quavis contraria lege vel consuetudine.

FONTES: Syn. Armen. a. 1911, 477–479; Syn. Alexandrin. Coptorum, a. 1898, sect. II, cap. III, art. V, *De peccatis reservatis*; Syn. Zamosten. Ruthenorum, a. 1720, tit. III, § 5; Syn. Sciarfen. Syrorum, a. 1888, cap. V, art. VII, *De peccatis reservatis*; cap. VII, art. III, 6, 15.

Can. 138 (cfr. CIC can. 900)

Reservatio peccati cessat:

1° Cum confessiones peragunt sive aegroti qui domo egredi non valent, sive sponsi matrimonii ineundi causa;

2° Quoties, prudenti confessarii iudicio, absolvendi facultas peti nequeat sine gravi poenitentis incommodo, vel sine periculo violationis sigilli sacramentalis.

Kán. 137 (srov. CIC kán. 893, 895–899)

Vyhrazení hříchů pro jejich povahu přísluší pouze Apoštolskému stolci, čímž je zrušen každý opačný zákon či obyčej.

Kán. 138 (srov. CIC kán. 900)

Vyhrazení odpuštění hříchu ustává:

1° pokud se zpovídají nemocní, kteří nemohou vycházet z domu, nebo snoubenci z důvodu uzavření manželství;

2° kdykoli podle rozvážného úsudku zpovědníka není možno žádat pověření k rozhřešení bez závažné nesnáze pro kajícího nebo bez nebezpečí prozrazení zpovědního tajemství.

FONTES: Syn. Zamosten. Ruthenorum, a. 1720, tit. III, § 5.

¹⁹ Tamtéž, s. 27–29.

²⁰ Časopis *Nuntia* byl vydáván v letech 1973 až 1990 v průběžně číslovaných svazcích, v roce 1973 vyšlo pouze nulté číslo, v roce 1974 nevyšlo žádné číslo, v roce 1975 bylo vydáno pouze č. 1, v dalších letech pak vždy dvě čísla (anebo dvojčíslí) ročně; vydávání se zastavilo na č. 31 v roce 1990.

²¹ „Testi iniziali per la revisione dei canoni DE POENITENTIA, UNCTIONE INFIRMORUM,“ *Nuntia* 6 (1978): 66–79.

Can. 139 verbatim CIC 894; loco de crimine ponitur de delicto

[CIC can. 894: *Unicum peccatum ratione sui reservatum Sanctae Sedi est falsa delatio, qua sacerdos innocens accusatur de delicto sollicitationis apud iudices ecclesiasticos.*]

FONTES: Benedictus XIV, const. *Sacramentum Poenitentiae*, 1 jun. 1741, § 3; const. *Etsi pastoralis*, 26 maii 1742, § IX, n. V; const. *Apostolici muneris*, 8 febr. 1745, § 2; S. C. de Prop. Fide, litt. encycl. 6 aug. 1885, n. 2 – Syn. Armen. a. 1911, 476.

Kán. 139 slovně opakuje kán. 894; místo de crimine je dáno de delicto

[CIC kán. 894: *Jediný hřích vyhrazený Svatému stolci je nepravdivé udání, jímž je nevinný kněz či biskup u církevních soudců obviněn z trestného činu sollicitace.*]

Ucelené schéma nového kodexu z roku 1986 již obsahuje kánony ohledně vyhrazených hříchů, konkrétně v kán. 722 až 724.²²

Can. 722 – In nonnullis casibus ad salutem animarum providendam opportuna esse potest limitatio facultatis a peccatis absolvendi atque eiusdem facultatis reservatio determinatae auctoritati; haec tamen fieri non possunt nisi de consensu Synodi Episcoporum vel Consilii Hierarcharum vel Sedis Apostolicae.

Can. 723 – § 1. Sedi Apostolicae reservatur absolvere a sequentibus peccatis:

1° directae violationis sigilli sacramentalis;

2° sollicitationis paenitentis in actu vel occasione vel praetextu confessionis ad peccatum contra castitatem;

3° absolutionis complicitis in peccato contra castitatem.

§ 2. Episcopo eparchiali vero reservatur absolvere a peccato procurationis abortus effectus secuto.

Can. 724 – Quaevis reservatio absolutionis a peccato omni vi caret:

1° si confessionem peragit aegrotus, qui domo egredi non potest, vel sponsus matrimonii celebrandi causa;

2° si auctoritas competens petitam absolvendi facultatem denegavit aut prudenti confessarii iudicio facultas ab auctoritate

Kán. 722 – V některých případech může být vhodné s ohledem na spásu duší omezit pověření k odpuštění hříchů a vyhradit je určené autoritě; to se však může stát jen se souhlasem synodu biskupů patriarchální církve nebo rady hierarchů nebo Apoštolského stolce.

Kán. 723 – § 1. Apoštolskému stolci je vyhrazeno odpuštění těchto hříchů:

1° přímého vyznění zpovědního tajemství;

2° svádění kajícíka při udílení nebo u příležitosti či pod záminkou zpovědi ke hříchu proti čistotě;

3° rozhršení spoluvníka v hříchu proti čistotě.

§ 2. Eparchiálnímu biskupovi je vyhrazeno odpuštění hříchu provedení dokonaného potratu.

Kán. 724 – Každé vyhrazení odpuštění hříchu ztrácí závaznost:

1° pokud se zpovídá nemocný, který nemůže vycházet z domu, nebo snoubenec z důvodu slavení svatby;

2° pokud příslušná autorita odepřela žádané pověření k rozhršení nebo podle rozvázného úsudku zpovědníka není možno žádat od příslušné autority po-

²² „Schema Codicis iuris canonici orientalis,“ *Nuntia* 24–25 (1987): 132–135, kán. 714–731.

competenti peti non potest sine gravi paenitentis incommodo vel sine periculo violationis sigilli sacramentalis;

3° extra fines territorii, in quo auctoritas reservans potestatem exercet.

věření k rozhřešení bez závažné nesnáze pro kajícího či bez nebezpečí prozrazení zpovědního tajemství;

3° mimo území, v němž vyhrazující autorita vykonává svou moc.

V další diskusi bylo silně zdůrazněno, že možnost tohoto vyhrazení souvisí se zrušením samočinných trestů, s jejichž existencí se počítalo v prvním východním kodexu kanonického práva. Toto zrušení bylo odůvodněno zachováním východní tradice, která – na rozdíl od západní tradice – nezná samočinné tresty, ale pouze uložené tresty.²³ Rekapitulace připomínek ke schématu kodexu z roku 1986 a jejich vypořádání ve věci vyhrazení hříchů (kán. 722–724), a to pouze s odvoláním na zrušení samočinných trestů, je podrobně popsáno v *Nuntia* č. 28.²⁴ Vzhledem k zaměření našeho příspěvku na oblast vyhrazených hříchů se otázce zrušení samočinných trestů ve východní kodifikaci nebudeme věnovat.

4.3 Kodex kánonů východních církví z roku 1990

Definitivní znění východního kodexu s pozměněným názvem *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium* (česky *Kodex kánonů východních církví*)²⁵ se v naší sledované materii liší od schématu z roku 1986 poměrně málo – pouze vypuštěním jednoho z důvodů vyhrazení Apoštolskému stolci i poněkud nejasně formulovaným důvodem zániku vyhrazení moci zákona, „pokud příslušná autorita odepřela žádané pověření k rozhřešení“:²⁶

Can. 727 – In nonnullis casibus ad salutem animarum providendam opportunum esse potest facultatem a peccatis absolventi limitare atque determinatae auctoritati reservare; hoc tamen fieri non potest nisi de consensu Synodi Episcoporum Ecclesiae patriarchalis vel Consilii Hierarcharum vel Sedis Apostolicae.

Kán. 727 – V některých případech může být vhodné s ohledem na spásu duší omezit pověření k odpuštění hříchů a vyhradit je určené autoritě; to se však může stát jen se souhlasem synodu biskupů patriarchální církve nebo rady hierarchů nebo Apoštolského stolce.

²³ *Nuntia* 20 (1985): 8–11; viz též s. 3–4.

²⁴ *Nuntia* 28 (1989): 96–98; viz též DVOŘÁČEK, *Východní kanonické právo*, s. 134–137.

²⁵ DVOŘÁČEK, *Východní kanonické právo*, s. 30.

²⁶ *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (18. 10. 1990), Roma: Typis Polyglottis Vaticanis, 1990, XXXIV + 381 s. (překlad autora).

Can. 728 – § 1. Sedi Apostolicae reservatur absolvere a sequentibus peccatis:

1° directae violationis sigilli sacramentalis;

2° absolutionis complicitis in peccato contra castitatem.

§ 2. Episcopo eparchiali vero reservatur absolvere a peccato procurationis abortus effectu secuto.

Can. 729 – Quaevis reservatio absolutionis a peccato omni vi caret:

1° si confessionem peragit aegrotus, qui domo egredi non potest, vel sponsus matrimonii celebrandi causa;

2° si de prudenti iudicio confessarii absolvendi facultas ab auctoritate competenti peti non potest sine gravi paenitentis incommodo vel sine periculo violationis sigilli sacramentalis;

3° extra fines territorii, in quo auctoritas reservans potestatem exercet.

Kán. 728 – § 1. Apoštolskému stolci je vyhrazeno odpuštění těchto hříchů:

1° přímého vyjádření zpovědního tajemství;

2° rozhršení spoluvníka v hřích proti čistotě.

§ 2. Eparchiálnímu biskupovi je vyhrazeno odpuštění hříchů provedení dokonaného potratu.

Kán. 729 – Každé vyhrazení odpuštění hříchů ztrácí závaznost:

1° pokud se zpovídá nemocný, který nemůže vycházet z domu, nebo snoubenec z důvodu slavení svatby;

2° pokud podle rozvážného úsudku zpovědníka není možno žádat od příslušné autority pověření k rozhršení bez závažné nesnáze pro kajícníka nebo bez nebezpečí prozrazení zpovědního tajemství;

3° mimo území, v němž vyhrazující autorita vykonává svou moc.

Kromě takto vyhrazených hříchů jsou také v CCEO obsaženy kánony obsahující omezení pravomoci odpustit hříchů z morálních důvodů:

Can. 730 – Absolutio complicitis in peccato contra castitatem invalida est praeterquam in periculo mortis.

Can. 731 – Qui confitetur se falso confessarium innocentem apud auctoritatem ecclesiasticam denunciavisse de delicto sollicitationis ad peccatum contra castitatem, ne absolvatur, nisi antea falsam denuntiationem formaliter retractavit et paratus est damna, si quae habentur, reparare.

Kán. 730 – Rozhršení spolupachatele v hříchů proti čistotě je neplatné s výjimkou nebezpečí smrti.

Kán. 731 – Kdo se zpovídá, že u církevní autority nepravdivě obvinil nevinného zpovědníka ze hříchů svádění ke hříchů proti čistotě, neobdrží rozhršení, dokud nepravdivé obvinění řádně neodvolá a není připraven nahradit případně vzniklou škodu.

Je zřejmé, že – oproti revizi západního kodexu kanonického práva – je ve východní legislativě dodnes ponecháno vyhrazení hříchů pro jejich povahu obdobným způsobem, jako tomu bylo v CIC/1917, tj. přesně specifikované vyhrazení Apoštolskému stolci a ponechání možnosti vyhrazení partikulární autoritě, tj. patriarchovi či vrchnímu arcibiskupovi se souhlasem synody biskupů patriarchální církve či vrchního arcibiskupství, metropolitovi v případě metropolitní církve *sui iuris* se souhlasem rady hierarchů a nižším místním autoritám se souhlasem Apoštolského stolce. Oproti CIC/1917 tu chybí omezení počtu vyhrazených hříchů

i požadavek stanovení vyhrazení pouze na určitou dobu – dává se tak (v souladu s logikou celé východní legislativy) větší prostor partikulárním autoritám.

Jako důvod ponechání tohoto vyhrazení je uvedena skutečnost absence samočinných trestů, nově zavedená v CCEO v souladu s východní tradicí (na rozdíl od nepromulgovaného trestního práva v prvním připraveném východním kodexu před 2. vatikánským koncilem).

5. INTERPRETACE MIMOŘÁDNÝCH PRÁVOMOCÍ PRO ZPOVĚDNÍKY V ROCE MILOSRDENSTVÍ

5.1 Rozlišení dvou typů vyhrazení hříchů

Již rozbor textů v rámci revize západního i východního práva ukazuje jasně na dvojí typ vyhrazení hříchů: nejprve vyhrazení z důvodu povahy hřichu, tedy *reservatio ratione sui*, a vyhrazení z důvodu nápravného trestu, *reservatio ratione censurae*.

5.1.1 Vyhrazení hříchů z důvodu jejich povahy

Dosud byla pozornost upřena na vyhrazení hříchů z důvodu jejich povahy. Tento typ vyhrazení je dle mého soudu daleko přímější, neboť je zaměřen na konkrétní hřichy, a to zřetelně z důvodu jejich společenského významu.

To jasně ukazují konkrétní hřichy vyhrazené v různých kodexech Apoštolského stolci: falešné udání, jímž se nevinný kněz obviňuje u církevních soudů ze zločinu sollicitace (svádění kajícího při udílení nebo u příležitosti či pod záminkou zpovědi ke hřichu proti čistotě), přímé vyzrazení zpovědního tajemství, samotná sollicitace a rozhrěšení spoluviníka v hřichu proti čistotě. V této oblasti se dřívější západní i východní legislativa takřka shoduje.

Uvolnění z tohoto vyhrazení mocí práva (*ipso iure*) je také v dřívější západní i východní legislativě velmi podobné: v případě zpovědi nemocných, kteří nemohou opustit dům, nebo snoubenců zpovídajících se před uzavřením manželství; dále pokud pravoplatný představený odeře absoluční oprávnění požadované pro některý označený případ (byť tento důvod už v CCEO chybí) nebo jestliže podle rozumného úsudku zpovědníka nelze absoluční oprávnění od pravoplatného představeného

požadovat bez vážné újmy pro kajícího anebo bez nebezpečí vyjádření zpovědního tajemství, a nakonec – v případě vyhrazení stanoveného partikulární autoritou – pro zpověď konanou mimo území vyhrazujícího, i když z něho kající cíleně odejde, aby tak dosáhl absoluce.

V rámci revize západního kodexu kanonického práva, tedy přípravy současného CIC/1983, zcela jednoznačně převážil názor o vhodnosti zrušení vyhrazení hříchů z důvodu jejich povahy, a to jak na straně římské kurie (explicitně je zmiňována Apoštolská penitenciárie), tak na straně místních ordinářů, neboť toto vyhrazení bylo velmi málo užíváno. Je však třeba připomenout, že tento postoj spadá do časového období, kdy se zpochybňovala sama existence církevních trestů a kdy se preferovalo řešení nelegitimních situací pastoračními prostředky, především výzvami a napomenutími, k čemuž nemálo přispěly události velmi neklidného roku 1968 na Západě.²⁷ Přípravovaná, avšak dosud nerealizovaná reforma platného západního trestního práva, při níž má být celá dosavadní 6. kniha CIC/1983 nahrazena *en bloc* novějším textem, také odmítá přehnanou snahu o pastorační řešení a zdůrazňuje potřebu opravdu účinně působících trestních norem.²⁸

5.1.2 Vyhrazení hříchů z důvodu nápravného trestu

Oba v současné době platné kodexy obsahují zákaz přijetí svátosti smíření jako důsledek některých církevních trestů.

Právní řešení v CCEO je charakterizováno dvojím typem exkomunikace – menší a větší; oproti tomu tu chybí trest interdikt, charakteristický pro západní legislativu. Dopadem menší exkomunikace je dle kán. 1431 zákaz přijímání eucharistie, může k němu být přidán zákaz účasti na božské liturgii (mši svaté), příp. též zákaz vstupu do kostela v době bohoslužeb; rozsudek nebo dekret stanovící tento trest může definovat i širší rozsah zákazů (tedy případně i zákaz přijetí svátost-

²⁷ Viz např. Raffaele COPPOLA, „Diritto penale e processo: caratteri distintivi nel quadro delle peculiarità dell'ordinamento canonico,“ in *Il processo penale canonico*, ed. Zbigniew Suchecki, Roma: Lateran University Press, 2003, s. 39–60, především úsek „La crisi del diritto canonico ed il suo superamento,“ s. 39–40.

²⁸ PONTIFICIUM CONCILIUM DE LEGUM TEXTIBUS, *Schema recognitionis Libri VI Codicis Iuris Canonici (reservatum)*, Typis Vaticanis, MMXI, 40 s. Tento text obsahuje jak samotný návrh změněných kánonů 6. knihy kodexu, tak také jejich odůvodnění, tedy důvodovou zprávu, a to jak obecnou část, tak také speciální část s odůvodněním jednotlivých kánonů. Pro nás je zvlášť výmluvná obecná část důvodové zprávy nesoucí titul „1. Rationes quaedam recognitionem suadentes,“ nacházející se na s. 5–7.

ného rozhřešení). Větší exkomunikace je dle kán. 1434 vždy spojena se zákazem přijímání všech svátostí. Běžné způsoby prominutí trestu jsou podrobně stanoveny v kán. 1420 až 1425, přičemž kán. 1423 předvídá možnost vyhrazení odpuštění hříchů Apoštolskému stolci jeho rozhodnutím, patriarchovi nebo vrchnímu arcibiskupovi se souhlasem synodu biskupů patriarchální církve nebo vrchního arcibiskupství, ostatním autoritám ale jen se souhlasem Apoštolského stolce. Zákazy přijetí svátostí jsou však dle kán. 725 a kán. 1435 § 1 vždy pozastaveny *in periculo mortis* viníka.

Trestněprávní řešení v CIC/1983 se vyznačuje oproti východnímu pojetí těmito rozdíly: je znám pouze jeden typ exkomunikace,²⁹ navíc je tu trest interdikt,³⁰ oba tyto tresty mohou v přesně vymezených situacích nastat jako samočinné *ipso facto patrato*. Jak exkomunikace, tak interdikt mají dle kán. 1331 a 1332 za následek zákaz přijetí všech svátostí. Prominutí trestů, podrobně upravené v kán. 1354 až 1361, je v případě taxativně uvedených trestných činů (spojených s trestem samočinné exkomunikace) vyhrazeno Apoštolskému stolci, ostatní smí prominout místní ordinář, jemuž přísluší prominutí samočinných trestů za trestné činy proti víře (apostaze, hereze a schisma) a za spáchání umělého potratu. Zákaz přijetí svátostí se podle kán. 976 vždy pozastavuje pro případ udělení svátosti viníkovi *in periculo mortis* a podle kán. 1335 také v případě, kdy je trestem exkomunikace či interdikt stížen udělovatel svátosti: vždy smí udělit svátosti věřícím nacházejícím se *in periculo mortis* a v případě nevyhlášeného samočinného trestu exkomunikace či interdikt také každému věřícímu, který o udělení žádá z jakéhokoli spravedlivého důvodu. Nadto podle kán. 1357 smí zpovědník při splnění dodatečných podmínek udělit rozhřešení a prominout *in foro interno sacramentali* nevyhlášený samočinný trest exkomunikace nebo interdikt viníkovi, pokud by pro něj bylo velmi obtížné zůstat bez svátostného rozhřešení do doby udělení odpuštění trestu řádným způsobem.

²⁹ V CIC/1983 je zrušeno dřívější rozlišení na *excommunicatus vitandus* a *excommunicatus toleratus*, obsažené v celé dosavadní kanonické tradici i v kán. 2258 CIC/1917.

³⁰ V CIC/1983 je obsažen pouze jeden typ interdikt: individuální osobní interdikt. Jsou zrušeny ostatní typy interdikt, obsažené ještě v CIC/1917 v kán. 2269 a 2270, bohatě známé z historie. Obnovení generálního personálního interdikt předvídalo i výše zmíněné schéma nové 6. knihy kodexu z roku 2011 – tedy z důvodu příslušnosti k určité skupině nebo sdružení.

5.1.3 Porovnání dvou typů vyhrazení hříchů

Vyhrazení hříchů ze své povahy, *ratione sui*, je jednoznačně zaměřeno na konkrétní hřích, jehož rozhřešení – a to i v případě jeho opakovaného spáchání a opakované žádosti o rozhřešení – je vyhrazeno vyšší autoritě, byť s rozumnými výjimkami.

V případě vyhrazení hříchů z důvodu nápravného trestu, *ratione censurae* (v CCEO bezesporu větší exkomunikace, v CIC/1983 exkomunikace a interdikt), dochází především k vyhrazení samotného rozhřešení od jakéhokoli hříchů, ne tedy primárně k vyhrazení rozhřešení konkrétního hříchů, a to do doby prominutí trestu. Tento typ vyhrazení hříchů je tak méně zaměřen na konkrétní hřích (přestože je samotný trest vázán na spáchání přesně definovaného trestného činu spojeného se závažnou mravní přičitatelností – tedy fakticky s konkrétním těžkým hříchem), a má tak do určité míry plošný charakter.

Dovolují si proto tvrdit, že tyto dva typy vyhrazení jsou vůči sobě pouze analogické, přičemž vyhrazení *ratione sui* má charakter prvotního analogátu, oproti tomu vyhrazení *ratione censurae* postavení druhotného analogátu.³¹

5.2 Mimořádné pravomoci pro zpovědníky v České republice

Je zřejmé, že vyhrazení hříchů *ratione sui* v současné legislativě připadá v úvahu jen pro východní katolíky, tedy především pro apoštolský exarchát (Řeckokatolickou církev). Dle mých znalostí však není v exarchátu uplatněno žádné další vyhrazení hříchů oproti obecné úpravě v CCEO. Stejně tak tu může existovat vyhrazení hříchů *ratione censurae*, byť to je velmi výjimečná záležitost.

V latinské katolické církvi (římskokatolická církev) dle současné legislativy chybí vyhrazení hříchů *ratione sui*, připadá tu tedy v úvahu pouze vyhrazení hříchů *ratione censurae*. V diecézích České republiky jsou již po desetiletí (ještě před rokem 1989) zpovědníci obdařeni širší pravomocí v oblasti prominutí nevyhlášených samočinných trestů, která byla ve věcně nezměněné podobě opakovaně vyhlášena; zde uvádím vyhlášení z roku 1984 z olomouckých akt kurie:

³¹ Srov. Lukáš Novák – Petr Dvořák, *Úvod do logiky aristotelské tradice*, Praha: Krystal OP, 2011, s. 75–80. 87–89.

Po zralé úvaze a s ohledem na dosavadní praxi deleguji k rozhršení od exkomunikace

- za provinění proti víře (apostasie, hereze, schisma)

- pro umělý potrat

všechny zpovědníky na poutních místech olomoucké arcidiecéze,

dále všechny zpovědníky na ostatním území celé arcidiecéze při splnění těchto podmínek:

1. kajícíník chce vykonat každoroční svatou zpověď nebo

2. když se zpovídá za dobu delší jednoho roku (třeba si chce vykonat generální zpověď).

Vždy je třeba kajícím připomenout, že jde o provinění velmi závažného rázu a uložit jim přiměřené pokání.

Absoluce budiž udělena před svátostným rozhršením a možno použít latinské formule: Ex delegatione Ordinarii loci absolvo te a vinculo excommunicationis, in quam incurristi propter apostasiam – haeresim – schisma nebo: propter procuratorem abortus. Nebo česky: „Z pověření místního ordináře rozhršuji tě z exkomunikace za provinění: proti víře – za umělý potrat.“ Poněvadž nejde o svátost, možno tuto absoluci formulovat i vlastními slovy, pokud smysl zůstane zachovaný.

Zde je nutno podotknout:

- Je nepřesné hovořit o „rozhršení od exkomunikace“, neboť slovo *rozhršení* se nutně váže ke hříchu – zde se jedná o prominutí trestu, jak jasně ukazuje text, který má být užít před svátostným rozhršením. Tato chyba je patrně způsobena tím, že se stále vychází z latinského výrazu *absolutio* (vyvázání), který má širší obsah, a proto se může vztahovat jak na hříchy, tak na tresty.

- Odkaz na poutní místa je poněkud nejasný. CIC/1983 v kán. 1230 a 1231 podává jak typologii poutních míst (diecézní, národní a mezinárodní), tak požadavek jejich jasného úředního vyhlášení za poutní místo. Toto úřední vyhlášení dle mého soudu ve všech diecézích nebo minimálně ve většině z nich chybí. Nadto je třeba se ptát, co se přesně rozumí obratem „na poutním místě“: je to jenom v poutní svatyni, nebo i v její blízkosti, v exercičním domě na takovém místě, anebo dokonce kdekoli „za značkou obce“ (nemluvě o katastru)? Zde je evidentně potřebné, aby to bylo vyjasněno; ze své strany si dovoluji navrhnout, aby bylo specifikováno, že se musí jednat o udílení svátosti smíření se souhlasem duchovního správce poutního místa (poutní svatyně), alespoň rozumně předpokládaným, a to v poutní svatyni a jejím bezprostředním okolí.

- Stanovení podmínky zpovědi za dobu delší jednoho roku naproti tomu považuji za velmi rozvážné opatření, protože takto více dovo-

luje dotknout se samotného kořene hříchu, z něhož pramení církevní trest, a takto více léčit příčiny než následky.

Mimořádné zmocnění zpovědníků rozhřešit v roce milosrdenství všechny hříchy vyhrazené ordináři tedy v římskokatolické církvi v ČR prakticky znamená pouhé rozšíření fakulty prominout nevyhlášené samočinné tresty exkomunikace, a to bez omezení generálně stanovených partikulárním právem – na poutním místě nebo za dobu alespoň jednoho roku.³²

Takto upřesněné vymezení – spolu s připomenutím realizace všech relevantních způsobů prominutí samočinných trestů – vypracoval dr. Libor Botek a bylo publikováno v aktech kurie arcidiecéze olomoucké³³ a diecéze ostravsko-opavské.

6. AKTUÁLNÍ OTÁZKY OHLEDNĚ VYHRAZENÍ HŘÍCHŮ

V této kapitole si dovoluji dát prostor svým osobním úvahám a prezentovat několik svých podnětů, které akcentují vnitřní, morální stránku našeho jednání, a to vzhledem ke společenské odpovědnosti. Je proto takřka jisté, že tento text nenalezne všeobecný souhlas. Jde mi však spíše o nanesení otázek a v lepším případě o vyvolání diskuse.

První podnět se týká vyhrazení trestů z důvodu nápravného trestu (*ratione censurae*), tedy fakticky prominutí nevyhlášeného samočinného trestu exkomunikace. Mezi biskupské rezerváty patří exkomunikace za trestné činy proti víře (apostaze, hereze a schisma) – tyto trestné činy však novelou norem ohledně závažnějších trestných činů z roku 2010 byly v druhé instanci vyhrazeny Kongregaci pro nauku víry.³⁴ Jsem toho

³² Z praktického hlediska je třeba se obávat toho, že po skončení roku milosrdenství někteří zpovědníci setrvačností zůstanou v mírnější praxi. De iure by to však neznamenal neplatnost rozhřešení, ale pouhou neplatnost prominutí trestu – i zde však lze uplatnit zásadu *supplet Ecclesia* specifikovanou v kán. 144 pro případ všeobecného omylu (fakticky v prospěch kajícíka), takže by i samotné prominutí trestu navzdory chybějící jurisdikci zpovědníka bylo v daném případě platné.

³³ [Libor BOTEK,] „Zmocnění pro zpovědníky,“ in *Acta Curiae Archiepiscopalis Olomucensis*, 2016, č. 1, s. 1.

³⁴ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, „Normae de delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis seu Normae de delictis contra fidem necnon de gravioribus delictis (21. 5. 2010),“ in *Acta Apostolicae Sedis CII* (2010): 419–434. Český překlad: „Normy pro projednávání závažnějších trestných činů vyhrazených Kongregaci pro nauku víry

mínění, že by tedy pro ně měl být v České republice stanoven odpovídající náročnější postup, a to opět na národní úrovni, tedy ze strany České biskupské konference.

Druhý podnět je zaměřen na vyhrazení hříchů pro jejich povahu (*ratione sui*). V období rekodifikace kodexu kanonického práva byl tento způsob vyhrazení ze západní legislativy vypuštěn. Je to však opravdu dobře? Osobně se domnívám, že stojí za úvahu obnovení tohoto prastarého právního institutu, a to jak z důvodu, že tento způsob vyhrazení je svou povahou primární a cíleně zaměřený, tak s ohledem na stále velmi opomíjený sociální dopad osobních hříchů, zvláště na tak subjektivisticky zaměřeném geografickém Severu. V každé zemi či regionu totiž jistě existují hříchy, které vyvolávají výraznou společenskou odezvu – a součástí poselství a svědectví církve by dle mého soudu měla být pro takové hříchy přísnější církevní disciplína, zohledňující tyto jevy. Pokud by se tak stalo, přiblížilo by se tak západní kanonické právo východnímu, což však není ojedinělý jev – ještě z doby pontifikátu papeže Benedikta XVI. pochází nejen výše zmíněný návrh reformy trestního práva, ale i návrh reformy manželského práva, podle něhož by západní legislativa byla modifikována směrem k legislativě východní, a tak s ní harmonizována.³⁵

Poslední podnět je zaměřen do oblasti, kterou lze obvykle obtížně zahrnout do právních norem: jedná se o skutečnost společenských neboli komunitních hříchů a chyb. Jsem přesvědčen, že zde musí jasně vystoupit do popředí naše lidská a křesťanská citlivost, je tu třeba klást důraz na komunitní svědectví jak odpovědnosti (jaké aspekty našeho jednání se dotýkají našeho okolí, zvláště těch, k nimž jsme posláni?), tak kajícínosti (otevřenost v přiznání slabostí a selhání i v hledání způsobů nápravy).

Je možno říci, že tyto moje podněty jsou v rozporu s důrazem na milosrdenství. Zdráhám se však chápat milosrdenství jednostranně s akcentem pouze na (takřka) všeobjímající shovívavost a jsem přesvědčen, že milosrdenství je bytostně spjata s pravdivostí a odpovědností, bez níž

---

z 21. května 2010,“ in *ACTA České biskupské konference* 5 (2010): 124–146; o trestných činech proti víře pojednává speciálně čl. 2.

³⁵ Informaci o chystané reformě manželského práva mi sdělil ústně prof. Leszek Adamowicz z Katolické univerzity Jana Pavla II. v Lublinu, který se podílel na přípravě nového zákonného textu; reforma byla realizována cestou motu proprio papeže Františka *De concordia inter Codices* z 31. 5. 2016, promulgovaného dne 15. 9. 2016.

nelze účinně dosáhnout proměny, k níž je milosrdenství zacíleno – a taková změna má být plodem roku milosrdenství. Osobně se domnívám (možná příliš směle), že mé podněty jdou tímto směrem, a proto si dovoluji je předložit.

ZÁVĚR

Příspěvek vychází z mimořádných zmocnění zpovědníků, daných pro rok milosrdenství (2015–2016), a snaží se vyrovnat s prvotním dojmem, že zplnomocnění zpovědníků k rozhřešení hříchů vyhrazených biskupovi není vlastně určeno pro latinskou církev, protože podle současné kanonické legislativy v ní neexistuje vyhrazení rozhřešení konkrétních hříchů vyšší autoritě.

Na základě rozboru historického vývoje kanonické legislativy vyhrazení hříchů na Východě i Západě, dovedeného popisem rekodifikace kanonického práva v 20. století až do současnosti, ukazuje jak na dvojí způsob vyhrazení hříchů – z důvodu jejich povahy (*ratione sui*) a z důvodu nápravného trestu (*ratione censurae*), tak na důvody pro uplatnění či neuplatnění jednotlivých způsobů vyhrazení v západní i východní kanonické legislativě.

Tato analýza umožňuje uvést náležitý výklad zplnomocnění zpovědníků jak ve východních katolických církvích, tak především v latinské katolické církvi, a to cíleně se zaměřením na situaci katolické církve v České republice.

V poslední kapitole podává příspěvek osobní úvahy a podněty autora ve věci vyhrazení hříchů a jeho významu včetně návrhů na úpravu současné západní kanonické legislativy.

Legal Restrictions in the Administration of the Sacrament of Reconciliation in CCEO and CIC

Keywords: the Catholic Church; Canon Law; Sacrament of Penance; Confession; Absolution; Extraordinary Faculties; Church Penalties; Jubilee of Mercy

Abstract: The article deals with the historical development and current form of legal restrictions for confessors in the administration of the sacrament of penance in the Catholic Church, and specifically in relation to the indiction of the extraordinary jubilee of mercy

(2015–2016) by Pope Francis. It summarizes the evolution of the canonical regulation in the Christian East and West, particularly with regard to (re)codification of canon law in the 20th century, and indicates the original version and Czech translation of fundamental texts which were only accessible with difficulties and little known. It emphasizes the clarification of the distinction reserved for sins because of their nature (*ratione sui*) and because of censures (*ratione censurae*). It analyzes, explains and evaluates upon this basis the extraordinary faculties granted to confessors in the Czech Republic decades ago. The author finally presents his personal reflections and suggestions for future legislation (*de lege ferenda*) and for Christian practice, with an emphasis on the social dimension of personal sins and on the reactions of the Church to them.

Doc. Damián Němec, dr
Katedra církevního práva
CMTF UP
Univerzitní 22
771 11 Olomouc
damian.nemec@upol.cz